

KABUL VE VADELİ AKREDİTİFLERİN ERKEN ÖDENMESİ, İSKONTO

Kabul ve vadeli akreditifler içerisinde bir ödeme vadesi bulunan akreditiflerdir. Kabul akreditiflerinde poliçe vardır, vadeli akreditifler de ise poliçe yoktur. Kabul akreditiflerinde ibraz edilen belgelerin uygunluğu belirlendikten sonra duruma göre görevli veya amir banka belgelere eşlik eden poliçeye kabul verir yani imzasını koyar, bu kabul bankanın poliçenin üzerinde yazılı olan vade tarihinde ödeme yapacağı anlamına gelir. Vadeli akreditifte poliçe yoktur, bunun yerine banka, vadeli ödeme taahhüdüne girer yani poliçe kabul etmeden sadece akreditifte yazılı olan şarta göre hesap edilen vade tarihinde ödeme yapacağına söz verir. Vade söz konusu olunca finansman ihtiyacına göre erken ödeme yani avans söz konusu olabilir ki yapılaş şekline ve borçlu tarafa göre iştirah veya iskonto olarak adlandırılır. UCP (Uniform Customs and Practices for Documentary Credits)'de öncelleri bu konuda düzenleme olmadığı için sorun oluyordu, örneğin, Banco Santander olayıⁱ

UCP kurallarının revizyonunda (500'den 600'e geçerken) bu sorum çözümlendi. Aşağıda verilen 12 (b) maddesi UCP 600'e eklendi.

- b.** Bir poliçe kabul etmesi veya vadeli ödeme yükümlülüğüne girmesi için bir bankayı görevlendirmekle, amir banka o görevli bankanın kabul ettiği bir poliçeyi veya girdiği vadeli ödeme yükümlülüğünü satın alması veya ön ödeme yapması için o görevli bankayı yetkili kılar.
- c.** Teyit bankası olmayan bir görevli banka tarafından belgelerin alınması veya incelenmesi ve gönderilmesi o görevli bankayı ibrazı karşılamakla veya iştirah etmekle yükümlü kılmadığı gibi ibraz karşılama veya iştirah eylemini de oluşturmaz.

Buna göre görevli bir banka görevi kapsamında girmiş olduğu bir taahhüdü satın alabilir veya erken ödeyebilir. Burada satın alma iştirah, erken veya ön ödeme iskonto anlamındadır. Uygulamada çok farklı durumlar ortaya çıktığından dolayı ve bunların tümünün önceden yani kuralların oluşturulması veya revize edilmesi sırasında düşünülmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle daha sonra uygulamada ortaya çıkan ve UCP'de cevabı olmayan durumların bir kısmı ICC uzmanları tarafından verilen görüşler ile yürür.

Uygulamada ortaya çıkan farklı durumlardan bazıları; akreditifte görevli olmayan bir bankanın iskonto yapmak istemesi halinde 12(b) ve 7(c) korumasında olup olmayacağı veya görevli olduğu halde daha sonra iskonto veya iştirah yapan bir bankanın bu kapsamda olup olmadığı veya bunları yapıp yapamayacağı gibi durumlardır. Bu konuya açıklık getirilmeden önce UCP'nin 7(c) maddesini hatırlamakta fayda vardır. 7(c) maddesi akreditifi düzenleyen amir bankanın yükümlülüğü ile ilgili olup aşağıdaki gibidir;

7c. Bir amir banka uygun bir ibrazı karşılayan veya iştirah eden ve belgeleri amir bankaya gönderen görevli bir bankayı ramburse etmekle yükümlüdür. Poliçe kabulü veya vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda olan bir akreditif altındaki uygun

bir ibraz tutarının rambursmanı, görevli banka ödeme vadesinden önce ön ödeme veya satın alma işlemi yapmış olsun olmasın ödeme vadesinde gerçekleştirilir. Bir amir bankanın görevli bir bankayı ramburse etme yükümlülüğü amir bankanın lehtar karşısındaki yükümlülüğünden bağımsızdır.

Bu kapsamda farklı durumları incelemek için bir amir banka (A) tarafından açılan vadeli bir akreditifin teyitsiz olarak bir görevli banka (G) tarafından ihbar edildiğini, ibraz edilen belgelerin uygun olduğunu veya rezerv olduğu halde kabul edildiğini ve görevli banka tarafından iskonto edildiğini veya daha sonra iskonto edildiğini ve bir başka durum (case) olarak da üçüncü bir banka (BB) tarafından iskonto/iştira yapılmak istendiğini varsayalım. Buna göre;

Akreditif lehtarını tarafından ibraz edilen belgelerin görevli banka nezdinde uygun bulunması halinde görevli banka isterse amir bankaya dönmeden yani yetki istemeden ibraz edilen uygun belgeleri vadesinden önce erken ödeyebilir, bu bir iskonto olur ancak öncesinde vadeli ödeme taahhüdüne girmiş olması gerekir ki genelde göz ardı edilen bu durum bir hukuki ihtilafta önemli olabilir. Burada kriter bir görevli bankanın önce taahhüde girmesi ve sonra iskonto yapmasıdır, taahhüde girilmeden bir iskonto yapılması UCP altında bir görevli bankaya rambursman talep etme hakkı vermemektedir. Uygulamada genelde ibraz ve iskonto talebi bir arada yapıldığı için sıradan bir işlemde bu durum göze çarpmaz, bu durum ibraz eden ile görevli banka arasında belirsiz olarak kalır. Lehtarın parayı erken alması her zaman görevli bankanın görev kullandığı anlamına gelmez, bir finansman işi görev kullanma dışında bir lehtar ve bir banka arasında yapılabilir. Taraflardan birinin ortadan kalkması veya başka bir sebeple ihtilaf nedeniyle işin yargı sürecine girmesi halinde duruma göre bir görevli banka açığa düşebilir, rambursman hakkı elde edemeyebilir, rambursman talep edebilmesi için görev kullandığını kanıtlayabiliyor olması gerekir. Bunu yazılı yapması önerilir. Akreditif ihbar ederken görev kullanacağını belirtmek veya sonrasında vadeli ödeme taahhüdüne girildiğini lehtara bildirmek görev kullanmaktır.

Akreditif lehtarını tarafından ibraz edilen belgelerin görevli banka nezdinde uygun bulunması ve görevli bankanın ibraz sırasında görev kullanmaması halinde daha sonra talep edilmesi halinde iskonto yapılması mümkündür ancak böyle bir durumda önce vadeli ödeme taahhüdüne girilmesi sonra iskonto yapılması gerekir. Görev, ibraz sırasında, sonrasında veya öncesinde kullanılabilir.

Akreditif lehtarını tarafından ibraz edilen belgelerin görevli banka nezdinde uygun bulunmaması (rezervli) ve amir banka tarafından uygun bulunması veya rezerv olduğu halde rezervin amir banka tarafından kabul edilmesi ve kabulünü görevli bankaya iletmesi veya sessiz kaldığı halde belgeleri amire teslim etmiş olması veya beş banka günü (bankanın resmi olarak akreditif işlemlerini yaptığı günler, ülkenin iş günleri değil) içerisinde UCP'ye uygun ret bildirisinin gönderilmemesi halinde görevli banka, lehtarın talebi ile iskonto yapabilir, ancak iskontodan önce lehtara vadeli ödeme taahhüdüne girdiğini bildirmesi gerekir. Bunun için ayrıca amir bankadan iskonto yetkisi almasına gerek yoktur. Yukarıda belirtildiği gibi Vadeli ödeme taahhüdüne girdiğini bildirmek görev kullanmaktır. Görev, ibraz sırasında, sonrasında veya öncesinde kullanılabilir.

Üçüncü bir bankanın iştira yapması veya görevli olduğu halde görev kullanmayan bir bankanın iskonto yapması UCP'nin 12(b) koruması altında değildir. Bu durumda bir bankanın mutlaka iskonto yetkisi, iskonto talimatı ve temliği aldıktan sonra iskonto yapması gerekir. İştira (negotiation) farklı bir durumdur, başka bir yazımızda ele alacağız.

Abdurrahman Özalp
ICC Türkiye Bankacılık Komisyonu Başkanı

A.ÖZALP

ⁱ Dış Ticarete Sahtecilik ve Dolandırıcılık (Fraud), A.Özalp, Türkmen Kitabevi, Sayfa 197